

»Open access« är bra! Pröva själv

II Det är mycket bra att det numera finns en lång rad medicinska »Open access journals«. En del uttalanden i Peter Tillhammars referat från Vetenskapsfestivalen (LT nr 30–31/2005) tycker jag är omotiverat negativa till öppna tidskrifter. Nu är alla svenska sjukhusbibliotek med i konsortiet Eira som förhandlat sig till rimliga priser för prenumeration på elektroniska upplagan av alla medicinska tidskrifter från flera stora förlag. Hade det varit möjligt utan konkurrens från de öppna tidskrifterna och det stöd de fått från många ledande universitet och forskningsorganisationer jorden runt?

Alla med tillgång till Internet kan läsa de öppna tidskrifterna gratis. Nobelpristagaren Harold Varmus blev Bill Clintons chef för National Institutes of Health och lanserade då idén med öppen tillgång till forskningsresultaten för alla forskare, kliniker och andra människor jorden runt. Han föregår med gott exempel genom att flitigt publicera sig i tidskrifter från både BMC och PLoS (se nedan).

Pröva själv att läsa öppna, elektro-

iska tidskrifter. Gå in på www.biomedcentral.com och du finner en lista över fler än 150 elektroniska tidskrifter som Biomedcentral ger ut. Välj din specialitet, t ex infektionssjukdomar, och bläddra i BMC Infectious Diseases (impaktfaktor 2,07; de flesta BMC-tidskrifter har dock ännu inte impaktfaktor), AIDS Research and Therapy eller Annals of Clinical Microbiology and Antimicrobials eller någon annan intressant tidskrift.

Du betalar ingenting

BMC startades av den brittiska allmänläkaren Fiona Godlee, som också startade Clinical Evidence och nu är chefredaktör för BMJ. Författarna betalar i allmänhet 480 euro för att få sitt arbete publicerat. Du betalar ingenting för att läsa de flesta av tidskrifterna. Referentgranskningen är ofta öppen och publiceras då i anslutning till artikeln – förvisso en radikal innovation i fackgranskarnas så slutna, anonyma, hemliga värld (se LT 30–31/2005 sidan 2094).

Pröva sedan en annan öppen, elektro-

nisk tidskrift, PLoS Medicine, som du finner på www.plosjournals.org (PLoS betyder Public Library of Science). PLoS Medicine är en allmän medicinsk tidskrift med målen att vara gränsoverskridande och översätta grundforskning till kliniska undersökningar och föra ut kliniska forskningsresultat till den praktiska sjukvården. Två svenskar och minst en Nobelpristagare finns i »the editorial board«. Siktet är nog att komma upp i den finaste klassen, hos NEJM, JAMA, Lancet och BMJ. Man är inte där än, men kanske på väg dit.

*

Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Jag är medlem av »the editorial board« för BMC Pediatrics.

Inge Axelsson

barnläkare, Östersunds sjukhus och
Mittuniversitetet (Campus Östersund)
inge.axelsson@nll.se

Vådan av Internet och lavar

II Per Arneborn, Åsa Jansson och Ylva Böttiger skrev i LT 28–29/2005 en fallbeskrivning om en kvinna som intagit usninsyra i form av Termoxical. Som vanligt presenterar Läkemedelsinformationscentralen fallet med en god klinisk beskrivning och väl dokumenterad diskussion. I artikeln har det dock smugit sig in ett litet fel, som jag gärna ser att läsare med intressen för lavar och deras användning uppmärksammas på. Det anges att usninsyran utvinns ur islandslav, *Cetraria islandica*. Uppgiften är hämtad från den webbplats som marknadsför Termoxical. Islandslav innehåller inte usninsyra [1] utan cetrarinsyra, som kan urlakas ur islandslav med karbonatlösningar (t ex bikarbonat, asklutlösning).

Usninsyra återfinns i gulgröna lavar, som skägglav (*Usnea filipendula*) och gulvit renlav (*Cladonia abuscula*). Islandslav har använts som nödföda under senare århundraden och har även utgjort del av födan bland nordliga jägar-/samlar-/nomadbefolkningar. I modern tid är nog den vanligaste orsaken till intag av islandslav att man går en överlevnadskurs, där urlakad islandslav brukar stå på menyn ute i skogen.

Jag vill med detta fästa uppmärksamheten på två saker. Dels att intag av islandslav inte torde vara förenat med risk för leverskador, vilket däremot in-

Islandslav (t v) innehåller inte usninsyra, det gör däremot skägglav (t h).

FOTO: LENNART MATHIASSON/NATURFOTOGRAFERNA

tag av skägglav eller andra gröngrå lavar är. Dels vill jag understryka att webbplatser på Internet är notoriskt dåliga källor till kunskap. Man kan alltså inte räkna med att ens en försäljare av en produkt vet hur den tillverkas. Den som är intresserad av en mer detaljerad redogörelse för riskerna med såväl Internet som lavar kan läsa en artikel som under tecknad skrivit i Svenska Överlevnads-sällskapets tidskrift [2]. Den finns också på nätet (!) på www.overleva.nu.

Lars Ståhle

docent, specialist i klinisk
farmakologi, Lidingö
lars.stahle@astrazeneca.com

Referenser

1. Ingólfssdóttir K. Usnic acid. *Phytochemistry* 2002;61:729–36.
2. Ståhle L. Kritisk granskning av info på nätet. *Överleva* 2005;55:6–12.

Det var Listerlandet Ask-Upmark föraktade

II Med anledning av notisen i nr 26–27/2005 om professor Eric Ask-Upmarks aversion mot Blekinge: Enligt vad jag funnit från flera källor var det inte Blekinge som Ask-Upmark föraktade utan Listerlandet, som är en triangelformad halvö längst västerut i Blekinge. Han ansåg alltså att befolkningen på Listerlandet var särdeles degenererad. Ask-Upmark var sannolikt influerad av rasbiologiska uppfattningar och fördomar om att man kunde kategorisera en hel provins som degererad eller framstående. Varför han föraktade Listerlandets invånare vet jag inte, kanske hade han erfarenhet av patienter från denna trakt och deras eventuella medicinska defekter.

Visst finns det rester av befolkningsisolat i särdeles otillgängliga trakter i Sverige. Hög frekvens av Huntingtons korea i sockarna Norsjö och Anundsjö i Västerbotten respektive Ångermanland har ju ansetts höra ihop med kusin giften sedan flera generationer. Sådana befolkningsisolat verkar dock osannolika i kusttrakter som Blekinge.

Olle Byström

distriktläkare, Ånge Vårdcentral, Ånge
olle.bystrom@telia.com